

Stiften

«Stiften» er NINA•NIKU's internorgan og kommer ut 3-4 ganger i året. Her skal orienteres om pågående forskningsaktivitet, nye prosjekter, konferanser og annen virksomhet ved stiftelsen.

Nr. 2 - 1995

Gauper liker ikke drops

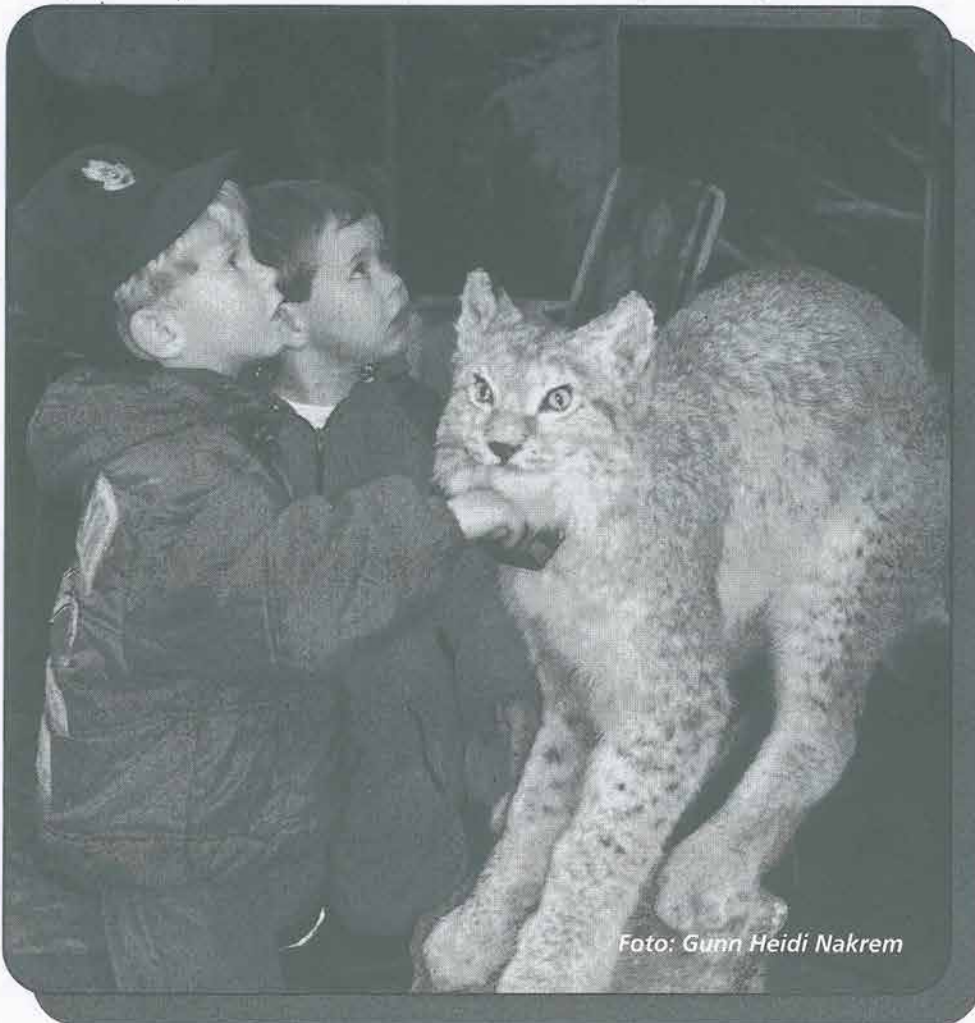

Foto: Gunn Heidi Nakrem

"Hvorfor vil ikke pusen ha drops?" undrer disse to unge besøkende på NINA•NIKUs stand under den store forskningsmartnaen på Nordre i Trondheim 12. oktober.

side 14

Vår mann i
Harare

side 10

Blant bjørn i
Alaska

side 6

Besøkte
Svalbard

side 9

950 på kultur-
minnedagen

side 7

Innhold:

Redaktøren har ordet.....	2
Sjefens hjørne.....	3
Erkebispegården.....	4
Nasjonal dokumentasjon.....	5
Grizzlybjørn og ulv.....	6
Kulturminnedagen.....	7
Kulturisme.....	8
Limonologikonferanse.....	8
Logoen fra Tønsberg.....	8
Svalbardforskning.....	9
Bergkunst.....	10
Malekunst i Andebu kirke.....	10
Vår mann i Harare.....	10
Informasjon fra EDB gruppa.....	12
Nye doktorgrader.....	13
Statsbudsjettet for 1996.....	14
Forskningsmarta i Tr.heim.....	14
Romsituasjon.....	15
Løse kulturminner.....	16
Fargemåler.....	16
Panelmaleri.....	16
Museumskonferanse.....	16
Limfargedekor.....	17
Personalia.....	18

Stiften

Internt informasjonsblad for
Stiftelsen for Naturforskning og
Kulturminneforskning

Ansvarlig redaktør: Tor B.
Gunnerød

Redaksjon dette nr.
Gunn Heidi Nakrem

Layout:
Aina Berg

Trykk: Skipnes
Opplag: 400

Bladets adresse:
Tungasletta 2,
7005 Trondheim
Telefon: 73 58 05 00
Telefax: 73 91 54 33

Redaktøren har ordet

Forskere i cyberspace

Adresseavisen skriver 16. oktober at avisen sammen med Aftenposten, Bergens Tidende og Stavanger Aftenblad deltar i Schibsteds storsatsing på Internett. "Målet er å skape et tilbud av elektroniske nett-tjenester som i fremtiden skal være ryggraden, nervesystemet og hjertet i det norske samfunnet".

Hvor blir forskningens plass i dette "nye norske samfunnet", og hvordan skal NINA•NIKU forholde seg til de endringer som nå skjer? Og hvilke krav vil omverdenen i fremtiden stille til oss?

Vi er inne i en "digital revolusjon". Jeg husker vantroen i forsamlingen under klimakonferansen på Oppdal for to år siden da en amerikansk forsker uttalte at han ikke forsto hvordan det var mulig å drive forskning og internasjonalt samarbeid uten E-mail. I dag bruker "alle" i NINA•NIKU E-mail. Studenter og andre venter nå å finne NINA•NIKUs publikasjoner på Internett. Det surfes på Internett, det diskuteres og informeres. Internett er i ferd med å bli verdens største markeds plass for varer og tjenester.

NINA•NIKU er blitt hengende etter i dette. På kart over norske forskningsinstitusjoner på Internett finner vi ennå ikke stiftelsen. EDB-gruppa har laget en hjemmeside til innvortes bruk, men Øivind jobber med en skikkelig hjemmeside for NINA•NIKU. Ikke minst vi på info har en utfordring og en jobb å gjøre her.

Jeg er overbevist om at det som nå skjer innen den digitale kommunikasjon dramatisk vil endre den enkelte forskers hverdag, - og det skjer fort. Det trykte medium vil nok fortsatt ha sin plass, men det koster for mye, tar for lang tid og når for få. Vi ønsker å

Foto: Marianne Moltke-Hansen

kunne hente faglig informasjon på Internett, vi må også selv stille våre kunnskaper og forskningsresultater tilgjengelige på nettet.

Internett er en ny informasjonskanal, - slik bøkene, posten, avisene, radioen, telefonen, TV osv. i sin tid var det. Dets styrke ligger i hurtighet, tilgjengelighet i tid og rom, og toveis kommunikasjon. Antall brukere i dag regnes forsiktig å være ca 60 mill., og økte (i 1994) med nær 15% pr måned!

Grunnstenen til Internett ble lagt av det amerikanske forsvaret og videreutviklet for kommunikasjon mellom forskere og forskningsinstitusjoner. Og selv om kommersielle interesser nå ekspanderer raskt på nettet, har forskningen og vil fortsatt ha sin selvfølgelig plass her.

Målet for NINA•NIKU må være at vi også her blir nasjonalt ledende i å profilere oss og å kommunisere vår kompetanse i dette mediet.

Men om det også i forskningsverdenen blir "ryggraden, nervesystemet og hjertet", slik Schibsted og mange andre tror, - det vil bare fremtiden vise.

Tor B. Gunnerød

Sjefens hjørne

Her jeg sitter er det stille søndag, det vil si en fin anledning for refleksjoner og ettertanke. I skrivende stund ligger også NINA•NIKU-bursdagen to dager tilbake, og tankene går naturlig tilbake til den. Det slår meg at bursdagen på en del felter var ganske lik de vi har hatt før, på andre måter temmelig forskjellig.

Stemningen under middagen og festen var såvidt jeg kunne registrere like høy og god som før. Det ga da også mange uttrykk for underveis. Det er jo et mål i seg selv at vi skal ha det trivelig på en slik kveld, samtidig som den sosiale kontakten på tvers av avdelinger og institutter også skal ha en positiv "smitte-effekt" over til den daglige kontakt og samgang.

Programmet tidlig på dagen hadde jo naturlig nok preg av at NINA er inne i en snuoperasjon og at NIKU ennå er i en etableringsfase. De nye økonomiske og markedsmessige rammebetingelser stiller betydelige krav til at hver enkelt er med og trekker lasset i samme retning. Jeg tror det er viktig at ledelsen også på slike dager - da alle er til stede - kan gå ut å si åpent og klart ifra om hvor vi står og hvor vi bør gå.

Å pakke realiteter inn i svulstige selskaps-retoriske vendinger er ingen tjent med.

Jeg mener bestemt at vi skal greie jobben; at vi skal få NINA•NIKU-skuta ut i smult farvann og gi henne skikkelig vind i seilene. Som jeg sa på formiddags-samlingen, så har vi mange gode forutsetninger for å lykkes - selv med såpass ulike utgangspunkt som instituttene har. Det grunnleggende er å erkjenne hvor vi står og ha vilje og evne til handling.

Når det gjelder økonomien er det noen som hevder at "la oss nå bare gå med underskudd, så vil staten måtte se at vi trenger mer penger". Etter min mening er det et helt forkjært utgangspunkt. Det er ikke lenger slik at underskudd premieres, og all min erfaring tilsier f.eks. at vi ikke får høyere basisbevilgning av slike grunner. Utgangspunktet må være å gjøre oss fortjent til gode rammebetingelser ved at vi gjør en god jobb!

Tilbake til bursdagen. Bolken med perspektiver på faglig samarbeid mellom NINA•NIKU synes jeg var svært spennende, og jeg ser fram til å få på bordet kon-

Foto: Terje Skogland

krete prosjektforslag slik at vi kan komme igang til neste år. Vi er blant dem som bør ha det beste utgangspunkt for å utvikle flerfaglighet/tverrfaglighet mellom naturvitenskap og humaniora.

Til slutt: En varm takk til komiteen som sto for bursdagsarrangementet og til alle positive hjelpere som har bidratt.

Hilsen

Kalle B.

3

Erkebispegården i Trondheim:

Utgravinger endrer norgeshistorien?

Deler av norgeshistorien må trolig skrives om som et resultat av funnene forskerne har gjort i forbindelse med utgravingsarbeidene i Erkebispegården. Disse viser at Aslak Bolt (1430-1450) ikke kan ha vært den store kirkefyrsten han framstilles som.

Beretningene om Aslak Bolt må være farget av hva Gaute Ivarson gjorde, og prosjektleder Sæbjørg Walaker Nordeide sier at en av oppgavene framover er å lage nye skikkelser av Aslak Bolt og Gaute Ivarson etter at funnene er analyserte.

Sluttstrek for utgravingsarbeidene ble satt 8. september, og Sæbjørg Walaker Nordeide forteller at de kom bra i havn. Arbeidet ble forsert i slutten av august for å rekke tidsfristen. Nå er utgravingsområdet allerede endevendt av Selmer som har profilert grunnen. Myntverkstedet og ringmuren konserveres på stedet. Andre ting er brakt inn for konservering og tilbakeføring.

Utstillinger

Når nybygget står ferdig blir det utstilling i hele grunnarealet og i sørfløyen. Erkebispegårdens historie presenteres i østfløyen, mens domkirkens originale skulpturdeler vises fram i sørfløyen.

Under utgravningene er det funnet noen hundre tusen gjenstander. Noe kommer i den nye utstillingen i Suhmhuset (Vitenskapsmuseet) som åpnes i januar. Sæbjørg håper at alle godbitene kommer med når det også skal utstilles en god del funn i Erkebispegården.

Utgravningene har pågått i fem år, og har kostet 26.5 millioner kroner. Årsaken til kostnadsoverskridelsene og lengre graveperiode enn først beregnet, var at kulturlagene var tykkere enn opprinnelig beregnet. Det

ble funnet langt flere gjenstander enn en hadde håpet på, og summen av gjenstander ble altså noen hundre tusen. På den andre siden har gravingen gått raskere og har vært rimeligere pr. kubikkmeter enn først kalkulert med.

Sæbjørg er usikker på om hun tar doktorgraden på Erkebispegården

Aslak Bolt

Resultatene viser at det ikke er funnet spor etter jordbruk før erkesetets stiftelse. Den tidlige erkebispegården har vært langt større enn fra slutten av 1400-tallet. Borgen har endret funksjon i seinmiddelalderen, og det er nærliggende å tro at aktiviteten har skiftet fra mer administrativ karakter til økonomisk-produktiv

aktivitet. Sæbjørg slår fast at skiftet faller sammen med en omfattende organisering av boligmassen, og tidspunktet er ikke tilfeldig. Det er ikke samtidig med Aslak Bolt slik Fischers trodde, men sammenfaller med at erkebiskopen også får rollen som lensherre og som leder for Norsk Riksråd. En kan derfor spørre seg om hvilken rolle erkebiskopen har spilt under oppbygging av myntverksteder, om det var som erkebiskop, lensherre eller som øverste verdslige leder i landet?

Funnene kan altså føre til at en må endre oppfatning av Aslaks Bolts rolle, og Gaute Ivarson trer klarere frem.

Han satt i en mannsalder som erkebiskop (1437-1510), men det har vært få skriftlige kilder om ham. Bolt fikk økt anseelse fordi han etterlot seg ei stor jordbok, men andre har til lagt ham ting han ikke har gjort. For Sæbjørg blir det derfor mer logisk at Gaute har gjort noe av det Aslak Bolt har fått æren for.

Flotte funn

Mange flotte funn er gjort, og for Sæbjørg personlig er det særlig funnet av myntverkstedet, skomakeri og våpensmia som gjør inntrykk. Dessuten setter hun stor pris på funnet av et par bokbind som dukket opp i sommer og en 3,6 meter lang planke som er nydelig dekorert med våpenskjold. Trolig kommer planken fra ei kiste. Både bøkene og planken er særlig verdifulle funn fordi det er sjeldent å finne interiørdeler.

- Jeg har tenkt erkebispegården siden januar 1991, og det har vært utrolig spennende. Det har gitt et stort arbeidspress over lang tid, og jeg skulle gjerne hatt et lite prosjekt etterpå. Vi har hatt med oss et stort og innsatsvillig internasjonalt arbeidskorps og en stabil arbeidsstamme, sier Sæbjørg.

Samlebok

Etter planen skal det legges fram rapporter i 1997-98, og da blir erkebispepegårdens historie skrevet. Samleboka skal være klar til årsskiftet 1998-1999. Dette skal være ei bok som folk kan kjøpe i bokhandelen.

Sæbjørg er oppfordret til å ta doktorgraden på temaet, men hun er usikker på om hun vil gjøre det.

- Jeg vet ikke om doktorgraden er utløsende for om du er en god forsker. Hva skal vi med tunge bøker som bare settes i hylla, spør Sæbjørg.

Gunn Heidi Nakrem

Utgravingsarbeidende har engasjert mange, og det har vært en god del kontakt med media. Her ser vi et lokalfjernsyns-intervju med Sæbjørg ute i feltet.

Under NINA•NIKU Bursda' n 20. oktober ble Sæbjørg tildelt Svein Myrbergets Minnepris for fremragende populærfaglig formidling i forbindelse med utgravningen i Erkebispegården

5

Nasjonal dokumentasjon

Øst-Tyskland har "tapt" 50 år når det gjelder flyfotografering, og det er først i 1992 dette igjen har vært mulig å gjennomføre. Mange land har eller er i ferd med å opprette nasjonale arkiv, og enkelte land har erfart problemer med å utarbeide egne databaser og systemer som lar seg overføre til nye systemer og utstyr. En europeisk standard er nettopp tenkt å være til hjelp for å motvirke dette, skriver Eli Ulriksen i en reiserapport fra "Archaeological heritage: Inventory and documentation standards in Europe" i Oxford i slutten av september. 96 delegater fra 32 land deltok, og fra NIKU kom Eli og Inger Marie Holm-

Olsen som begge er fra distriktskontoret i Tønsberg. Formålet med konferansen var å presentere dokumentasjonsmetoder benyttet i ulike land i Europa, vurdere og diskutere arkivstandard og arkivenes anvendbarhet for forskning samt ratifisere European Data Standard. Standarden skal benyttes for arkeologi tilsvarende den gjeldende for arkitektur.

Tanken bak dokumentet er å muliggjøre kommunikasjon mellom nasjonale og internasjonale institusjoner ansvarlige for dokumentasjon av kulturminner og bistå de land som er i en innledende fase når det gjelder å utvikle systemer for dokumentasjon og

vern av sin kulturarv. De endrede politiske forhold i Europa har ført til at dokumentasjonsnivået varierer slik at det er først i senere tid at Russland har adgang til koordinatfestede kart. Det arbeides nå med å få laget flerspråklige ordlister til bruk i en "core data standard".

Framover bør det vurderes om det er behov for et nasjonalt arkiv og hvem som skal ha adgang til informasjonen i dette. Det synes å være utbredt enighet om at et minimum av informasjon skal være tilgjengelig, eksempelvis via internett, mens anen informasjon må graderes.

Grizzlybjørn og ulv

Av Thrine Moen Heggberget

Skandinavias voksende brunbjørnbestand står i kontrast til de stort sett pressede bestandene i andre deler av verden, selv om nordområdene i Nord-Amerika fortsatt har langt større bestand. Dette kan ha sammenheng med at vår beskjedne bestand foreløpig ikke er begrenset av tilgangen på egnede leveområder, og at reproduksjonsraten følgelig er relativt høy.

Resultatene fra genetisk analyse av brunbjørn- og isbjørnbestander var etter mitt syn det mest spesielle under konferansen. Isbjørnarten har utviklet seg fra en av de fyllogenetiske grenene innen brunbjørn-arten. Kort sagt er har isbjørn et nærmere slektskap til en av brunbjørn-grenene i Alaska enn en del av brunbjørn-grenene har til hverandre.

Konferansens store opplevelse var dagsturen til Denali Nasjonalpark. På én dag så vi et antall forskjellige grizzlybjørner omtrent tilsvarende det antallet brunbjørner som til en hver tid oppholder seg i Norge, derav tre binner med unger. Spesielt vil jeg beskrive møte mellom ulv og bjørn som vi var så heldige å overvære.

Binne med unger

Vi befant oss i en vid dal med åpent terreng. På motsatt dalside kunne vi se en beitende bjørnefamilie, binne med to unger. Samtidig så vi også en enslig bjørn som lå utstrakt på magen og sov omkring en halv km lenger borte i skråningen. Et dyr som føler seg trygt hviler vel på den måten. Grizzlybjørner i en nasjonalpark har neppe mange fiender. Jeg vet ikke om det var tilfeldig, men både den enslige bjørnen og binna med ungene befant seg i samme høyde i dalsida.

Mens vi beundret disse dyra, dukket det opp et spinklere dyr lenger oppe i

dalen. Etter som det kom nærmere viste det seg å være en ulv. Etter hvert kunne vi også konstatere at det var en radiomerket hunn, trolig en treåring som hørte til i dette området. Ulven beveget seg langs høydekurven der bjørnene befant seg. Den tok seg raskt og ubesværet fram, mot vinden og med retning rett mot bjørnene. Vi ventet i spenning. Vårt vertskap i parken kunne opplyse om i det minste ett tilfelle der en ulv hadde lyktes i å snappe en bjørneunge.

Ulven

Det så lenge ut til at ulven styrte rett mot bjørnefamilien, men den dreide omsider unna, antakelig på det tidspunktet den fikk været av bjørnene. I et vierkratt rett nedenfor bjørnefamilien gjorde ulven plutselig noen luftige sprang oppe i et vierkratt og slo seg deretter til ro bak krattet. Vi antok at den hadde klart å fange noe spiselig og nå nøt måltidet. Tidlig i denne seansen var binna tydelig blitt oppmerksom på ulven. Ungene var sendt opp på en bratt brink bak binna. Selv reiste hunn seg opp i sin fulle høyde. Hun sto med samme holdning

Konferansen ga for mitt vedkommende en god start på arbeidet med å bruke Geografisk Informasjons-system (GIS) i konsekvensutredningen for valg mellom skytefeltalternativer for "Regionfelt-Østlandet". Mye av konferansen var viet forvaltning av bjørnehabitat.

og balanse som et menneske, med framlabbene hengene langs siden, og holdt øye med ulven. Deretter satte hun seg på baken, men fortsatt fiksert på ulven. Da ulven travet videre kom ungene straks ned og diet. (Dette kan være en trøstereaksjon etter en stress-situasjon).

Ulven hadde nå kurs rett mot den sovende bjørnen, og denne gangen var det tydelig å se at den fikk været av bjørnen. Den stoppet nesten opp, og stiltret seg i en bue overom bjørnen som sov uforstyrret videre mens ulven passerte og kom inn på sin gamle kurs. Vi ventet på at bjørnen skulle få vinddraget av ulven, og reaksjonen uteble ikke. Den spratt opp, og etter en kort overveielse fant den ut at middagshvilen var over. Opplevelsen indikerer et litt spent forhold mellom disse to store predatorer, der ingen av dem er den absolutt overlegne.

Det er langt mellom "papirbjørnene" i datamaskinen og Alaska der Thrine fikk se bjørn på nært hold.

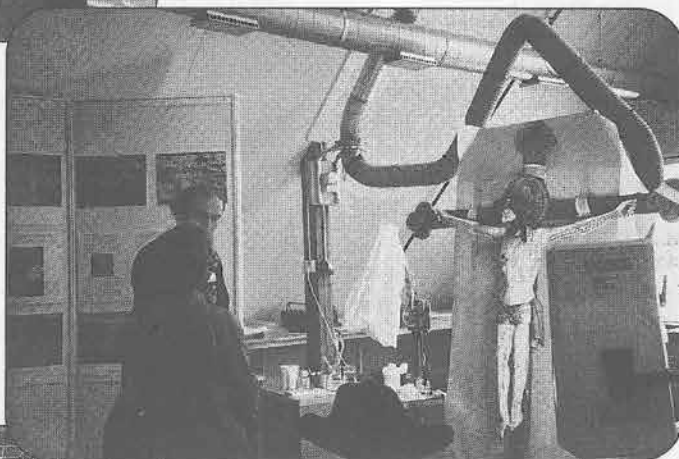
Kulturminnedagen 17. september

NIKU satset dobbelt denne dagen; både med rådgivning og omvisning i Dronningensgate og en vandring i Kristin Lavransdatters fotspor i Gamlebyen i Oslo.

Trine Frøysaker og Terje Norsted ga råd om konservering. De satt i Riksantikvarens resepsjon, og hadde med seg posters og informasjonsblader. Mange benyttet seg av tilbudet.

Atelieret holdt åpent hus. Her forteller Eivind Bratlie om sitt arbeid med Gravin-krusifikset. Mer enn 300 mennesker var innom.

I Gamlebyen deltok mer enn 900 mennesker på vandringene. Petter Molaug og forfatter Sverre Mørkhagen sto for det faglige. Dagsrevyen og Østlandssendingen hadde gode reportasjer fra arrangementet.

NIKU hadde en stand der det ble informert om instituttet. Det ble også solgt bøker, kaffe og vafler og informert om det øvrige miljøarbeidet i Gamlebyen.

Kulturisme

Er det mulig å finne en balanse mellom på den ene siden å utøve vern av kulturminnene, og på den andre siden delta i den stadig sterkere oppblomstring av den private og offentlig initierte kulturismen? Skal vi virkelig gå med på at også kulturhistorien også er blitt en vare? Dette er spørsmål som ble drøftet under kulturminnekonferanse som i år var lagt til Skinnarbu i Telemark. A. Jan Brendalsmo var på konferansen, og reiser også spørsmålet om vi er blitt så fremmedgjorte i vårt samfunn at vi har slike problemer med rollene våre at vi må kjøpe oss en av våre identiteter gjennom den autoriserte historieforklaringen. Er det vi som forvalter den "korrekte" historie eller er vi snarere fortolkere av historien?

Sosialantropolog Odd Arne Berkaak tok fatt i problemstillingen kulturminner, og pekte på at alle i vår kultur skaper historie. Vi må være på vakt mot distansering og estetisering av historien som ofte finner sted. Kjernen i hans foredrag var at vi må "se" andre mennesker i større grad, og ha respekt for deres oppfatning av virkeligheten. Først da kan vi hjelpe dem å finne fram til sin historie.

Limnologi-konferanse i Brasil

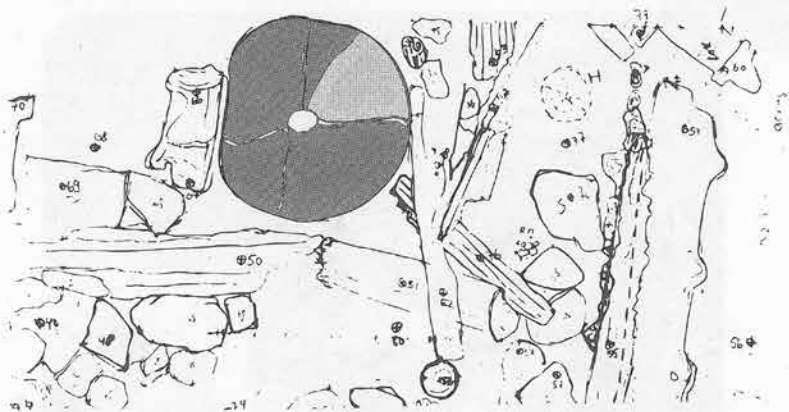
Miljømisbruk og menneskelig fornedring er ord forsker Ivar P. Muniz bruker når han skal fortelle om ekskusjoner til Sao Paulo-området under den internasjonale limnologikonferansen som ble holdt i Brasil 23.-29. juli. Muniz holdt et foredrag under konferansen der han oppsummerte de viktigste resultatene fra SNVs Forsuringsprosjekt 1988-1993, og han ledet også en sesjon på konferansen over samme tema. Flere ekskusjoner ble gjort under oppholdet, og Muniz forteller i sin reiserapport at han besøkte områder ved Sao Paulo, jungelområder ved Paranafloden, fjellområdene vest for Rio de Janeiro og i den botaniske hagen/naturreservatet i selve Rio. På alle lokaliteter ble det tatt prøver av jordgasser under ulike grader av fuktighet som del av et globalt prosjekt der hensikten blant annet er å studere karbondioksid og andre gassers (N₂, N₂O, CH₄ mfl.) interaksjoner med atmosfæren. Selve limnologikonferansen var en stor affære med omtrent 1000 deltakere og flere hundre bidrag. NINA stilte med flere deltakere.

Under konferansen ble Muniz mest fascinert av materialene som ble presentert fra de store avrenningsystemene i denne delen av verden. Spesielt gjelder det undersøkelser fra Amazonasbekkenet som fører vel 20 prosent av hele verdens rennende vann.

At konferansen var lagt til et utviklingsland, fikk deltakerne et nært inntrykk av. Ekskursjonene til Sao Paulo-området viste en nesten skremmende blanding av både miljømisbruk, forurensninger, søppel, menneskelig fornedring og små "intakte" lommer med rikt plante- og dyreliv. Mer enn 90 prosent av provinsen er nå avskoget, og i byene og i forstedene bor det 15-17 millioner mennesker. Den sosiale nøden var stor, og en del av deltakerne ble utsatt for ran eller forsøk på ran.

Jungelområdene ved Paranafloden var en sterk kontrast til storbyen, og der så deltakerne en artsrikdom som både forvirret og betok. Kostnadene til turen ble for det meste dekket av styringsgruppa i SNVs Forsuringsprosjekt og noe av en NINA-andel fra egen forskning. Muniz mener utbyttet av turen var bra, og oppfordrer andre som planlegger tur til Brasil om å søke NINAs brasillarere om råd.

Logoen fra Tønsberg?

Er logoen vår laget etter inspirasjon fra et utgravingsfelt i Tønsberg? Kreative personer har funnet ut at kvernsteinen i logoen har en påfallende likhet med en kvernstein som ble funnet blant brente bygningsrester under de arkeologiske utgravningene som ble foretatt på tomten Nedre Langgate 45/47 i 1972/73. Bebyggelsen som kvernsteinen hører hjemme, ble ødelagt ved en kraftig brann på 1500-tallet, muligens den brannen som i 1536 skal ha lagt store deler av byen øde. Gro og Eli i Tønsberg er overbeviste om den store likheten, og vi sier at det er lov til å være patriotiske!

Svalbardforskning

NIKU er ifølge Miljøverndepartementet tiltenkt en rolle i Svalbardforskningen. Petter B. Molaug i NIKU skriver i en rapport fra arkeologisk ekskursjon på Svalbard i slutten av juli at når det gjelder forskning om kulturminnevern, må norske myndigheter og sysselmann kunne engasjere norske forskningsinstitusjoner som NIKU. Miljøverndepartementets representant under ekskursjonen ville imidlertid ikke signalisere økt støtte til kulturminneforskning på Svalbard. Sysselmannen på Svalbard har det praktiske ansvaret for kulturminnevern. Arkeologisk feltarbeide og konservering av gjenstander har hittil foregått i regi av Tromsø Museum.

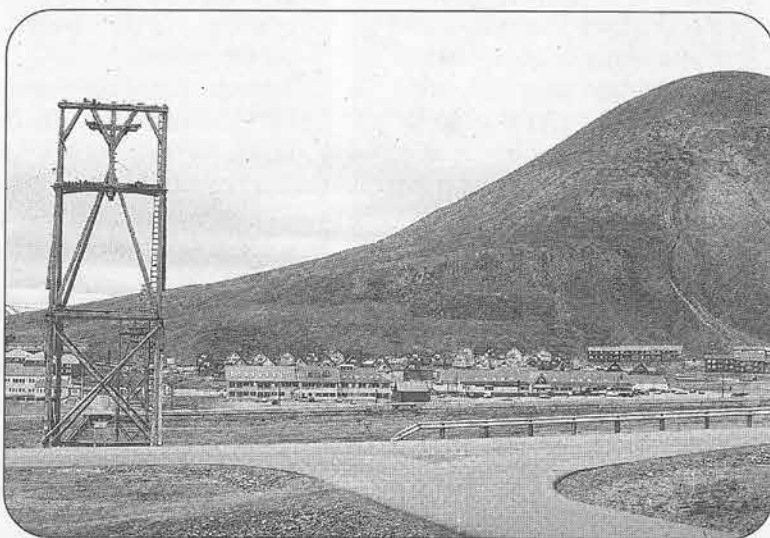
Det var bred enighet blant deltakerne på ekskursjonen at man burde prioritere å få utarbeidet en oversikt over kulturminner og foreliggende dokumentasjon og tolkning av disse. Et slikt arbeide er anslått til 1-2 årsverk. Kulturminneregisteringen bør fortsette, og spesielt i de områdene vi vet minst om som Barentsøya, Nordaustlandet og Kvitøya Svalbardmuseum.

- Det synes klart at en svalbardarkeolog etter modell fra fylkesarkeologer ved fylkeskommunene blir stasjonert på Svalbard. Fra museumshold ble det understreket at det er betenkelig å svekke det faglige miljøet i Tromsø, og at kontakten til fagmiljøene på fastlandet må være sterk. Mange gjenstander og dokumentasjonsmateriale fra undersøkelser befinner seg i andre land. Svalbardtraktaten gir alle lik rett til forskning på Svalbard. Hvis gjenstander forlanges tilbakelevert fra andre land, må også gjenstander oppbevart på fastlandet i Norge tilbakeføres. Dette aktualiserer spørsmålet om konservering på Svalbard. Svalbardmuseet i Longyearbyen har aspirasjoner om å vise funn og forskningsresultater fra arkeologiske utgravninger, skriver Petter B. Molaug i rapporten.

I museet er det nå svært lite materiale fra arkeologiske undersøkelser, men det er planlagt å utstille en 1600-tallsgrav fra Gåshamna 2. Dessuten skal det overføres materiale fra russiske undersøkelser av pomortufter.

Ekskursjonsdeltagerne ble innkvartert i MIS Polarsyssel som disponeres av Sysselmannen.

I Longyearbyen ligger Svalbard museum som er planlagt utvidet.

I Gåshamna 2 er det hvalfangstanlegg med en tuft og en ovn, og det er fra 1600-tallet. I tuften er det en god del teglstein.

Bergkunst

NIKU er i ferd med å bygge opp kompetanse innen sikring og konservering av bergkunst, og som et ledd i kompetansehevingen deltok Terje Norsted på en konferanse i Torino i perioden 30. august til 6. september.

Arrangør av News 95

International Rock Art Congress var den internasjonale sammenlutningen av nasjonale og regionale bergkunstorganisasjoner samt Centro Studi e Museo D'Arte Preistorica i Pinerolo.

Norge har internasjonalt sett, viktige forekomster av bergkunst.

Dessverre er vi sammenlignet med andre land, kommet relativt kort med henblikk på oppdatert dokumentasjon, sikring og konservering. Den sterkt økende forurensing av miljøet har ført til at selv naturlig klimapåvirkning forårsaker avskalling av granitten.

Dette gir skremmende resultater med hensyn til helleristninger. Flere hulemalerier er i ferd med å ødelegges. NIKU er tiltenkt en viktig rolle i

Bergkunstprosjektet, og Terje Norsted deltok derfor på konferansen for å lære mer. I tillegg ble han oppfordret til å gi forslag om hva som kan gjøres med helleristningene som er malt opp. Spørsmålet er om disse fortsatt skal males og med hva slags maling.

Norsted forteller i en reiserapport at kongressen ga ham et bestemt inntrykk av at bergkunsten, tross visse fellestrekk, er ytterst mangfoldig - tematisk, teknisk og formalt. Fagmiljøet har derfor forsøkt en rekke ulike metoder for å bevare, forstå, dokumentere og formidle denne kunstarten. Det er, især i Australia og USA, nylig utviklet foto- og datateknikker som bør kunne gi vårt hjemlige miljø viktige impulser med henblikk på fremtidig dokumentasjon, systematisering og formidling. Mange sliter med sikrings- og konserveringsproblemer.

Malekunst i Andebu kirke

I april neste år blir det klart om den nederlandske maleren Pieter Aertzen faktisk er opphavsmann til et panelmaleri fra 1569 i Andebu kirke eller om andre bør få æren for dette. Maleriet vil bli undersøkt av Peter van den Brink og van Asperen de Boer med IR-undersøkelser. Dette kom fram under en samtale Kristin Solberg hadde med en nederlandsk kunsthistoriker under en kongress kalt "Historical painting techniques, materials and studio practice" i Leiden, Nederland i slutten av juni.

Temaet "historiske maleteknikker" samlet nesten 300 deltakere, og fra Norge deltok sju male-rikonservatorer og en kjemiker.

Tine Frøysaker og Kristin Solberg representerte NIKU. Symposiets uttalte formål var å fremme tverrfaglig forskningssamarbeid om historiske maleteknikker, materialer og verkstedpraksis.

Solberg skriver i rapporten at det var oppmuntrende med tanke på NIKUs limfargeprosjekt, å få møte sjefskjemiker og konservator fra "Getty" som ga inntrykk av at limfarge er i ferd med å bli et interessant tema. Helt nylig har de fått tilgang til en ny analysemetode som gjør det mulig å fastslå fordelingsprofilen til bindemiddel i et malingsnitt. Denne analysen kan NIKU komme til å få stort behov for både for å undersøke limfargens bindemiddel og for å evaluere konsolideringene våre.

Vår man

Av Helen Eliassen

For oss som kommer på besøk til Zimbabwe for noen dager eller uker er det sol, safari, smektende rytmer, sprakende farger og vennlighet som fester seg på netthinnen og i minnet. For de fastboende har virkeligheten atskillig flere fasetter.

Biologen Johan du Toit er ansatt ved University of Zimbabwe i Harare, og har i et halvt års tid vært NINAs mann i 20 prosent stilling i det sørlige Afrika. Han har klare meninger om hvilken strategi som bør velges hvis NINA ønsker å drive forskning i denne delen av verden.

- NINA må jakte på de mange småprosjektene som det er klart behov for, ikke satse på få og store prosjektmønstre. Men jeg har ikke diskutert det med ledelsen i NINA ennå, legger han til.

Prosjekter er politikk

For øyeblikket er NINA involvert i et prosjekt i Botswana. Det er et stort spørsmål om Botswana virkelig trenger hjelp. Landet har overskudd på betalingsbalansen med utlandet takket være blant annet diamantproduksjon. Botswana ligger godt an sammenliknet med de fleste andre afrikanske land, og det er høyst usikkert om NORAD vil satse på Botswana i tiden framover. Dermed blir det også vanskelig for NINA å få gjennomslag for sine ideer.

- Prosjekter dreier seg om politikk. For eksempel er elefanter like politiserte som hvaler. Dette er viktig for NINA å være klar over når man ønsker å arbeide her, understreker du Toit.

Da er botanikk enklere. Jordnæringsstoffer og planter kan man forske på i fred. Der er det ingen politikk innblandet, skjønt denne forskningen er ikke mindre viktig av den grunn. Selv har du Toit gjennomført et treårig prosjekt for å studere elefanter innvirkning på jordsmonnet.

i Harare

Siden han begynte har du Toit hatt en rekke møter med frivillige organisasjoner (NGOs), NORAD og andre. I første omgang består arbeidet i å drive lobbyvirksomhet med sikte på å involvere NINA i planlegging og gjennomføring av prosjekter. Det er en møysommelig prosess han har tatt fatt på.

Johan du Toit er senior lecturer i biologi ved University of Zimbabwe. Avdelingen har ansatte som underviser i mikrobiologi, zoologi, botanikk og økologi. Han er koordinator for et program i tropisk ressursøkologi. Programmet er tverrfaglig, og tar sikte på å gi ferdig utdannede økologer forståelse av de menneskelige ressursene. Programmet og et tilknyttet toårig masterkurs gjennomføres i samarbeid med Centre for Applied Social Science (CASS). I tillegg har han flere doktorgradsstudenter.

Sorg

Det er livlig i den trivelige stua hos Johan du Toit, men en stille sorg følger leken til de to barna, Jesse på fire og Aimee som ennå ikke har fylt ett år. Tidligere i år mistet de sin mor. Hun fikk leukemi og døde etter noen måneders sykdom. Nå sliter en travel pappa med å få tiden til å strekke til, og reisevirksomheten har han måttet trappe ned inntil videre.

- Jeg har ikke en jobb, men en livsstil, fastslår Johan mens han går bort til komfyren for å varme opp maten til Aimee. Det er søndag, og hushjelpen har fri. Barnehagen er stengt. Med et barn på armen og et som klynger seg rundt leggene er han fullt beskjeftiget.

- For øyeblikket har jeg måttet legge om arbeidet slik at studentene må komme til meg, men så snart jeg har funnet praktiske løsninger på situasjonen her hjemme, må jeg begynne å reise igjen, forteller han.

Flinke studenter

Du Toits studenter spenner vidt. En student arbeider med elefanter i

Kenya, en studenter interaksjoner mellom mennesker og elefanter i Zimbabwe.

Tamme hunders overføring av sykdommer til villdyrbestander og forholdet mellom cheetaher og kveg er andre temaer. Løver og neshorn er også arter som studentene ser nærmere på.

- Kunsten er å ha gode studenter, og mine studenter er virkelig kompetente, smiler han.

Du Toit er født i Zimbabwe. Han har studert ved University of Cape Town og University of Witwatersrand i Sør-Afrika hvor han tok sin ph.D i 1988. Han har tilbrakt ett år med postdokterstudier ved Utah State University i USA, og har undervist ved University of Zimbabwe siden 1990.

Frustrasjoner og gleder

- Det er vanskelig å opprettholde en vestlig standard på forskningen og undervisningen. Lønningene er patetiske, og du er avhengig av ekstrainntekter i form av konsulentarbeid og annet for å klare deg.

Du Toit forteller at universitetet er tilkoplek Internet, men at biblioteket har små ressurser og har måttet skjære ned på tidsskriftinnkjøpene.

- Vi må rett og slett skrive til folk og be om å få tilsendt kopier og særtrykk av viktige artikler. Men det

Johan du Toit med ettåringen Aimee på armen.

største problemet er manglende adgang til lærebøker og undervisningsmateriell for studentene. Verken biblioteket eller studentene har råd til dette, så vi må satse sterkt på forelesninger. For foreleseren er dette stimulerende også, men hvis en lærer slutter etterlater han seg et stort hull, inntil en ny er ansatt og kan sette i gang nytt kurs, sier du Toit. Hans avslutningsbemerkning er at det på et vis er frustrerende, men samtidig personlig og sosialt fantastisk å bo i Zimbabwe, ikke minst for ungene.

Johan du Toit utenfor huset sitt i Harare

Informasjon fra EDB-gruppa

Windows95

Ja, nå er den kommet, Windows95, som vi har ventet på så lenge, (eller...?)

Hvordan skal så vi i NINA•NIKU forholde oss til det ?

NINA•NIKU valgte i 1991 Windows som standard plattform for programvare.

De viktigste årsakene til dette valget er at:

- Gjenkjennelseeffekten er stor. Det vil si at når en kan bruke ett Windowsprogram så kjenner en igjen brukergrensesnittet i de andre også. Dette gir kortere opplæringstid.
- Informasjonsutvekslingen er enkel. Det er lett å overføre data mellom de ulike standardprogrammene.
- Mulighet for gruppeprogramvare som elektronisk post.
- Gevinst at alle bruker samme program. Lett å finne hjelp.

Når det nå har kommet en ny versjon av Windows som gjør disse tingene enda enklere, er det en naturlig følge av dette valget at vi oppgraderer til Windows95.

Med Windows95 kommer et nytt og enklere brukergrensesnitt. Windows95 er mer pålitelig og stabilt enn windows3.11, den har såkalt multitasking som gjør at den kan gjøre flere ting på en gang, og den utnytter minne bedre.

Windows95 er fullstendig kompatibelt med eksisterende programmer. Alle programmer som tidligere kunne brukes i MS-DOS eller Windows, kan også brukes i Windows95 uten problemer.

For å planlegge overgangen til Windows95 hos oss har vi sendt Petter og Arild på kurs i Windows95 systemvedlikehold. Det er viktig at vi kjenner programvaren godt når vi skal oppgradere i en så stor organisa-

sjon som vi er. Sannsynligvis går vi inn for en gradvis oppgradering, der vi har et miljø med både Windows95 og Windows3.11 i en periode.

Vi vil klare å oprettholde fordelene med Windows95 i et slikt delt miljø.

Vi har allerede installert en testutgave av Windows95 hos noen brukere, og noen av oss i EDBgruppa har også kjørt Windows95 en stund. Det ser meget lovende ut.

Med Windows95 følger også Office95. Det vil si nye versjoner av Word, Excel, Powerpoint og Access. Disse har vi foreløpig liten erfaring med. De vil utnytte maskinen bedre, men vil også kreve forholdsvis kraftige maskiner. Denne utviklingen av våre viktigste brukerprogrammer er et tungt element når vi velger å følge med i utviklingen av operativsystem.

Konklusjonen er at vi skal oppgradere til Windows95, men den endelige planen om når og hvordan må vi komme tilbake til.

Hilde G.O

Interne EDBkurs

Vi setter nå igang et prøveprosjekt på Tungasletta der vi holder korte kurs hver torsdag fram til jul. Av mangel på kurslokaler med PC vil de kursene vi holder internt kun bli "visnings"-kurs. Det vil si at vi viser programmene på en stor skjerm, så får deltagerne gå tilbake til PC'n sin og prøve etterpå.

Kursene vi holder nå er både rene programkurs, temakurs og åpne dager der brukerne kan komme med alle typer spørsmål. De kursene vi regner med flest deltagere på holder vi flere ganger for å få små grupper.

Når dette prøveprosjektet er ferdig til jul vil vi utifra de erfaringene vi får lage et kursopplegg for hele stiftelsen.

Internett

Nå kommer snart NINA•NIKU på Internett !

Vi har gått til innkjøp av nødvendig programvare, og er for tiden i en testfase.

Det vi gjør er å legge inn en såkalt WEBserver på en PC hos oss. Denne får en Internett-adresse slik at den er tilgjengelig for alle Internett-brukere. Her kan vi så legge inn den informasjonen vi ønsker. Det er også mulig å legge inn intern informasjon som kun kan leses av de ansatte i NINA•NIKU.

Øivind er EDB-gruppas Internett-ekspert. Han har lagt inn en test WEBserver på sin egen PC. Hvis du vil kan du prøve å koble opp gyro.nina.no.

Informasjonsavdelingen vil være ansvarlig for innholdet på NINA•NIKUs internettsider. EDB-gruppa sørger for at serveren virker og har ansvaret for driften av den.

Nye doktorgrader

Svein-Håkon Lorentsen

To NINA-forskere har tatt dr. graden siden siste Stiften. Svein-Håkon Lorentsen disputerte for dr.scient-graden ved Universitetet i Trondheim, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, AVH, den 27. april på avhandlingen "Reproductive Effort in the Antarctic Petrel *Thalassoica antarctica*; the Effect of Parental Body Size and Condition". Meget ros fra vel forberedte opponenter, dr. John Croxall fra Cambridge og dr. Kjell Larsson fra Uppsala.

Ganske annerledes i formen var den hele 316 siders avhandlingen til Odd Gåsdal: "Deltagelse i friluftsliv - sosiale mål og fysiske hindringer". Odd forsvarte denne med stor sikkerhet og dyktighet for graden dr.polit. den 20. juni ved Det samfunnsfaglige fakultet, AVH, Universitetet i Trondheim. Odds datainnsamling fra trondheimsregionen ble av førsteopponenten professor Tormod Lunde fra Universitetet i Oslo karakterisert som "enestående i norsk og internasjonal sammenheng". Både han og 2. opponenten, direktør Kari Skrede, var særdeles vel fornøyd med avhandlingen og disputasen.

Vi gratulerer!

Odd Gåsdal

John John Croxall

Tor B.

Tormod Lunde

Statsbudsjettet for 1996:

Lite å glede seg over

Den samlede bevilgning til miljøinstituttene NINA•NIKU, NIVA, NILU, NIBR samt JORDFORSK foreslås redusert fra 93,761 mill. kr i 1995 til 92,429 mill. i 1996. "9-mill. kr"-potten på DNs budsjett, som i 1995 ble redusert til 8 mill., er ytterligere redusert til 7,9 mill. i 1996. Støtten til nasjonale konserveringsoppgaver og kulturminneregistreringer i NIKU over Riksantikvarens budsjett foreslås med samme beløp som i 1995, 13,2 mill.

14 Dette er hovedtallene i Statsbudsjettet for 1996 som ble lagt frem 4. oktober. Nytt her er at basisbevilgningen til de enkelte miljøinstituttene ikke er spesifisert, men oppgitt samlet. Det er derfor å håpe, som vår adm. direktør har uttrykt, at nedskjæringen ikke vil ramme NINA•NIKU. Men det fremgår av budsjettet at refusjonen av deler av basisbevilgningen fra Viltfondet er redusert fra 3,427 mill. til 3,0 mill. kr, mens refusjonen fra Fiskefondet er den samme i 1996 som i 1995, 2,868 mill. kr.

Mest bekymringsfullt i budsjettet er kanskje nedskjæringen i DNs post 11: Varer og tjenester, - den post som DN "kjøper" de fleste av FoU-oppdrag fra i NINA. Posten er redusert fra 57,920 mill. i 1995 til 46,416 mill. kr i 1996, en reduksjon på hele 20%. I regnskapet for 1994 var denne posten på hele 93,019 mill. kr.

Positivt på Miljødepartementets budsjett er det at forslaget til forskningsprogrammer er økt fra 63,489 mill. i 1995 til 69,789 mill. kr i 1996. Her opplyser proposisjonen at "oppfølging av igangværende programmer (er) prioritert fremfor igangsetting av ny virksomhet". Hva dette betyr for NINA som i 1996 har fremlagt forslag om nye instituttprogrammer for perioden 1996-2000, er usikkert.

Alt i alt: Noe løft i miljøforskningen bærer forslaget til Statsbudsjett for 1996 ikke preg av; - snarere tvert imot.

Tor B

Forskningsmartna i Trondheim 12. oktober

Norges forskningsråd tok initiativet til en landsdekkende markering av norsk forskning i dagene 9. - 12. oktober. I Trondheim valgte 15 forskningsmiljøer å vise glimt fra sin forskning ved en storstilt martna på Nordre gate den 12. oktober.

NINA•NIKU hadde egen bod på Forskningsmartnaen, der vi viste resultater fra NIKUs utgravninger i Erkebispegården og NINAs gaupeprosjekt i Nord-Trøndelag. DN-gaupa, her utstyrt med radiosender, er et sikkert trekkplaster, ikke minst for de aller yngste besøkende.

Romsituasjon

"Rom ble ikke bygd på en dag" - heter det i ordtaket. For enkelte i NINA·NIKU har dette ordtaket fått en helt konkret, og ny betydning. Som de fleste vil være kjent med, har vi for tiden flere prosjekter på gang, der formålet er å endre og forbedre romsituasjonen.

I Oslo

I Oslo er vi i full gang med å forberede flytting av NINAs Østlandsavdeling til Dronningensgt 13 der også NIKUs hovedkontor ligger. I følge leieavtalen skal lokalene være innflyttingsklare 1. november. Vi er nå varslet om litt forsinkelse, men i løpet av første halvdel av november skal Østlandsavdelingen være på plass i sine nye lokaler. De disponerer 2. etasje i samme bygning som NIKU og dessuten 2. etasje i nabobygningen, Kirkegt 12. Mellom de to bygnignene er det en bro i 2. etasje over gårdsplassen. I tillegg får NINA lager i første etasje i den andre bygningsfløyen og i kjelleren. Østlandsavdelingen er i ferd med nedtelling for flyttesjauen. NIKUs hovedkontor og NINAs Østlandsavdeling skal ha felles resepsjon i 1. etasje. Den er lovt ferdig til 15. november. Vi tror den skal bli fin. NIKU utvider også sitt areal i samme bygning ved å ta i bruk 4. etasje. Den er lovt ferdig til 1. desember.

NIKU-ansatte i Dronningensgt lever for tiden i konstant byg-

gestøy, med boring, banking og dess like dagen lang. Når ombyggingen endelig blir ferdig - forhåpentligvis noenlunde etter planen - har vi et felles ønske om at det blir lenge til neste byggeprosjekt i Dronningensgt.

I Tromsø

I Tromsø står også NINAs avdeling foran flytting. Endelig dato er ikke fastlagt ennå, men det har vært meningen at den skal skje før jul. De skal flytte til Storgt 25 - midt i byen - og blir der leieboer hos Norsk Polar-institutt som selv leier lokaler hos et privat firma. Men oppholdet i Storgt er bare midlertidig, inntil det nye Polarmiljøseneteret står ferdig, trolig i løpet av 1998.

Med flyttingen oppnår vi at NINA og NIKU i Tromsø blir samlokalisert, og det kan gi en administrativ gevinst som vi må prøve å utnytte.

I Tønsberg

Ved NIKUs distriktskontor i Tønsberg er vi i ferd med å redusere arealet. Vi har til nå leid tre sjøboder som ligger ved siden av hverandre. Nå har vi sagt opp leieavtalen for to av dem, og skal overta hele arealet i den tredje samen med Riksantikvaren til eget formål. Det krever en del ominnredninger, for første etasje har vært bortleid til et privat firma. En del av dette arbeidet kan vi starte med, men det meste må vi vente med til leieboeren i første etasje er ute. Det vil skje på etterjulsvinteren i 1996.

I Tungasletta

Vi har en byggesak her i Trondheim også. Etter mye fram og tilbake ser det nå ut til at saken er på fart framover, og på rett vei,

Plassering av nybygget er bestemt. Det blir der paviljongen ligger. Prosjektering av nybygget og av sammenkoplingen mellom nytt og gammelt bygg er i gang. Vi får et nytt bibliotek som får en sentral plass foran spesialromsfløya. Både Norservice og Statens kantiner skal og få noe bedre plass enn de har. Det auditoriet vi har i dag vil trolig bli omgjort til gode og lyse møterom. I nybygget blir det en større møtesal, med plass til 150 personer. Det vil bli lagt vekt på å gjøre denne møtesalen mer funksjonell enn dagens auditorium.

Spørsmålet om tomtevalget har ført til noe forsinkelse i forhold til den første tidsplanen. Byggestart er nå stipulert til mai 96, med innflytting i nybygget ca ett år senere.

Før byggestart må nødvendigvis paviljongen rives. Våre ansatte i paviljong og parkeringsbrakke skal skaffes plass i hovedbygningen, og for å få til det, er det vedtatt at deler av DN flytter ut. Paviljongsystemet må være tømt minst en måned før byggestart, det vil si at våre ansatte må belage seg på flytting rundt påsketider. I gamle dager var 14. april flyttedag, så kanskje vi kan følge den tradisjonen neste år.

JH

Løse kulturminner

- Holland har markert seg som et foregangsland angående både forskning og bevaring av løse kulturminner.

Finansieringen av MOLART (Molecular Aspect of Ageing in Art) er usedvanlig solid. Det er nesten utrolig at den hollandske regjering har bevilget 1,6 milliarder norske kroner for perioden 1992-2000 til DELTA-planen (bevaring av kulturminner). Hvorfor ikke lære av dette, skriver Tine Frøysaker i NIKU i en reiserapport fra et internasjonalt symposium ved Rijks Universitet i Leiden i juni.

Symposiet var kalt "Historical painting techniques, materials and studio practice. I løpet av fire junidager ble det holdt 29 foredrag for 279 deltakere. Blant foredragsholderne var det kunsthistorikere, malerikonservatorer, kjemikere og konserveringsforskere. Arrangørens ønske med symposiet var å stimulere til økt tverrfaglig samarbeid og nye forskningsinitiativer i disse fagmiljøene for å styrke den spredte forskningen på historisk maleteknologi.

Et slikt nytt forskningsinitiativ er det nystartede MOLART-prosjektet som startet i februar 1995. Prosjektet som skal pågå i fem år, er opprettet av Dutch Research Council NWO. Det skal fokusere på maleteknikk fra 1400-tallet og frem til i dag og på malematerialenes tilstand. Blant annet skal det studeres hva som er langtidseffekter av konserveringsmetoder, hvordan konserveringsinngrep påvirker malematerialer og gi økt innsikt i malerienes originale materialer.

Fargemåler

Konserveringsavdelingen har ikke anskaffet seg fargemåler fordi måleresultatet kommer ut som en kode få brukere i Skandinavia er vant til. Det er ikke utarbeidet et "fargekart" til systemet som hjelp for visualiseringen av tallkoden. Kristin Solberg skriver i en rapport om et fargemålingsseminar hos Nerliens Kemisk-tekniske A.S at det har vært etterlyst et data-program for konvertering av Hunterlabs koder til Natural Colour System som anvendes i dag. Det var skuffende å få høre fra Nerliens representant at dette arbeidet ennå ikke har kommet i gang på grunn av vansker med finansieringen. Jotun har avslått å bidra. Det er imidlertid stadig forespørsler etter konverteringssystem, og Nerliens representant mente dette ville bli en realitet om ikke så lenge. I påvente av et slikt system, ble det frarådet å kjøpe fargemåler før konverteringssystemet er utarbeidet.

Panelmalerier

Tone Olstad fra NIKU deltok i april i et symposium kalt "The structural conservation of panel paintings" ved J. Paul Getty Museum i USA. Foredragene handlet blant annet om treidentifikasjon, klebemidler og konsolideringsmidler for treverk. Symposiet ga også anledning til samtale med Ulrich Schiessl med utgangspunkt i ting han har publisert og elektronmikroskop-fotografier av forskjellige konserveringsmidler anvendt på limfarge samt om konservering av limfargedekor i Lyndal kirke. Hun fikk også anledning til å snakke med arrangør Kathleen Dardes om NIKU kan være medarrangør for "Preventiv Conservation"-kurset om dette skal arrangeres på nordisk basis. I forbindelse med symposiet var hun i Washington for å besøke Smithsonian institutions for å bli orientert om deres forskning og få svar på antakelser om klimaprojektet i stavkirker.

Museums-konferanse

NIKU presenterte konservering av limfargedekor under ICOMs generalkonferanse som denne gang ble arrangert i Stavanger i begynnelsen av juli med ICOM Norge som hovedansvarlige. ICOM er en sammenslutning for museer, og har omtrent 10.000 medlemmer. Hovedtema for årets konferanse var "Museum and Communities". 1/3 av deltagerne så utstillingen "Conservation in Norway" som ble vist i forbindelse med kongressen. Her deltok NIKU med en presentasjon og med utlagt informasjonsmateriell, forteller Tone M. Olstad.

Fellestrekk mellom polsk og norsk limfargedekor

Dekor fra perioden 1500-1750 i polske kirker viser seg å ha en rekke fellestrekk med norsk limfargedekor fra samme periode. Den er utført på samme måte og tilsynelatende med samme materialer, pigmenter og teknikk. Jon Brønne forteller i en reiserapport fra et Tempus seminar i Krachow i Polen i slutten av mai at polakkene kan være spennende fagkolleger å samarbeide med i framtida.

Polakkene har lang tradisjon som dyktige håndverkere, og dette gjenspeiler seg også i deres syn på restaurering. De går gjennomgående mye lengre i alle typer arbeider enn vi gjør. Det betyr at rene konserveringsarbeider så å si ikke blir utført. Graden av tilbakeføring, rekonstruksjon, komplettering og restaurering er langt høyere enn vi ville drømme om å utføre. Dette gjelder alle typer arbeider og objekter.

Jon har deltatt på et Tempus seminar kalt "The Conservation of Paintings on Wooden Support and of Wooden Sculpture". Tempus er et EU-prosjekt innen konservering, og har pågått i tre år. Samarbeidende nasjoner har vært Danmark, Italia og Polen. Seminaret som ble holdt i Krachow, var det siste i dette samarbeidet. Før det siste seminaret ble det uttrykt ønske fra både italiensk og polsk hold om å få en redegjørelse for hvordan vi arbeider, og har arbeidet med disse problemene i Norge. Jon reiste dit for å presentere det norske materialet.

Seminaret samlet 85 deltagere, og de kom fra Russland, Latvia, Litauen, Estland, Polen, Italia, Danmark og Norge. Det var lagt opp til ekskursionser til trekirkene i Karpatene, og i løpet av en dag ble åtte kirker besøkt. Alle var innvendig dekorert med limfargedekor. Kirken er bygget i perioden 1325-1647. Dekoren er fra perioden 1500-1750.

Konserveringsarbeidene som tidligere var utført på dekoren hadde dessverre i flere tilfeller ødelagt originaldekoren, og polakkene står foran en rekke kompliserte rekonserveringer. I løpet av dagen ble det også tid til å besøke et berømt slott/en festning fra ca 1325 som lå ved elven

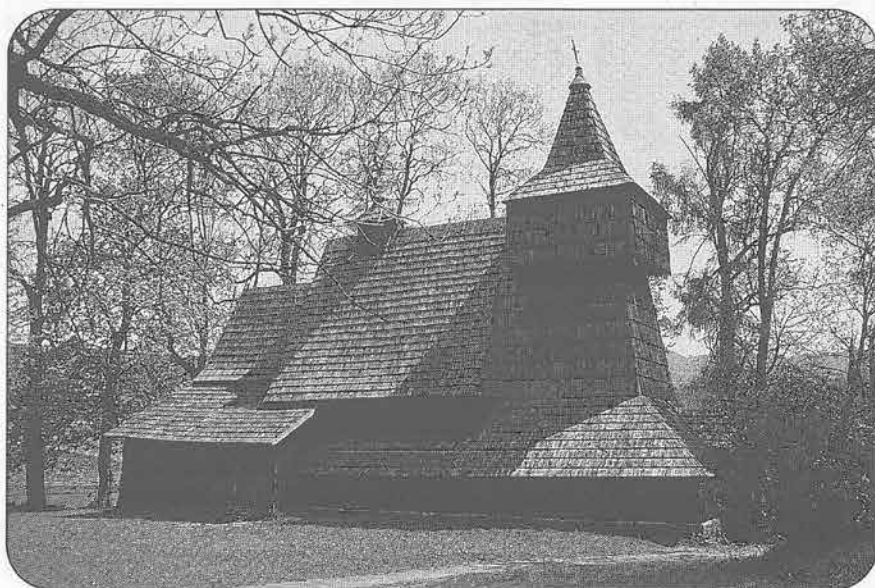
Dunajec. Slottet er berømt både fordi det er meget velbevart, og fordi det virkelig spøker der! Jon forteller ikke i sin reiserapport om han så spøkelset, så vi får stole på ryktene om dets eksistens.

Dagen etter seminaret fikk deltagerne se konserveringen og restaureringen av middelalderglassmaleriene i katedralen i Krachow. På et 29 meter høyt stillas fikk de komme helt inn på de berømte glassmaleriene. En orienterende rapport om arbeidet er levert

Riksantikvarens bibliotek: I Krachow sentrum så de på to middelalderbygninger der restaurering av 1500-talls veggmalereie pågår. Fra noen små malingsfragmenter på veggene ble det "retusjert" fram utrolige scener med personer, dyr og vegetasjon.

Det er ikke uvanlig at kirkene har altertavler hengende på utsiden av kirkene slik denne kirka fra 1200-tallet. Altertavla er fra 1600-åras siste del. Det er naturligvis store problemer forbundet med bevaring og konservering av disse kunstverkene.

Kirka er fra 1400-tallets siste del. Både tømmer og spontekking er av lerketre.

PERSONALIA I PERIODEN 16.04.95 - 15.10.95

FAST TILSETTING

NINA•NIKU, hovedadm.

Nakrem, Gunn Heidi	informasjonskonsulent i 50% stilling fra	01.09.95
Ormaasen, Britt	informasjonskonsulent, NIKU i 50% stilling fra	26.06.95
Sandtorv, Solbjørg K.	regnskapskonsulent fra	29.06.95
Ueland, Arne	personal- og utviklingsjef fra	25.09.95

NINA

Espeli, Ingvild	prosjektleder, avd. 12 fra	21.06.95
Forseth, Torbjørn	forsker, avd. 13 fra	15.05.95
Gåsdal, Odd	forsker, avd. 16 fra	23.06.95
Lamberg, Anders	avd.ingeniør, avd. 13 fra	15.05.95
Landa, Arild	prosjektleder, avd 12 fra	14.06.95
Reitan, Arild	ingeniør, avd. 12 fra	15.05.95
Rinde, Eli	avd.ingeniør avd. 15 fra	15.05.95
Stabbetorp, Odd Egil	forsker, avd. 15 fra	01.07.95
Strand, Olav	prosjektleder avd. 12 fra	14.06.95
Strand, Rita	avd.ingeniør avd. 13 fra	15.05.95
Aarrestad, Per Arild	forsker, avd. 16 fra	15.05.95

NIKU

Døhlen, Gerda	førstesekretær, avd. 22 fra	01.07.95
Hommedal, Alf Tore	forsker, avd. 22 fra	01.08.95
Prøsch-Danielsen, Lisbeth	forsker, avd. 99 fra	01.09.95
Roede, Lars	forskningsjef, avd. 21 fra	01.09.95
Skar, Birgitte	forsker, avd. 22	01.04.95
Sommer-Larsen, Anne	teknisk konservator, avd. 21 fra	01.08.95
Sundet, Kirsti Elisabeth	kontorsekretær, avd. 29 fra	01.06.95

MIDLERTIDIG TILSETTING (OVER 3 MND)/FORLENGELSE

NINA•NIKU, hovedadm.

Aspaas, Liv Brynhild	konsulent	01.06.95 - 31.12.95
Gråwe, Nina Johansen	kontorass., sentralbord i 20% stilling	20.06.95 - 31.12.95
Ims, Rolf Anker	vit. rådgiver i 20% stilling	01.08.95 - 31.07.98
Løkken, Guri	regnskapskonsulent i 60% stilling	14.08.95 - 31.08.96
Øyangen, Gurli	regnskapskonsulent	01.04.95 - 31.04.96

NINA

Bergesen, Knut	praktikant, avd. 13	01.10.95 - 30.11.96
Jørgensen, Ingrid Kathrin	avd.ingeniør, avd. 16	26.09.95 - 31.12.95
Sandström, Per	avd.ingeniør, avd. 12	01.08.95 - 31.12.95
Solberg, Erling Johan	prosjektleder, avd. 12	15.09.95 - 01.03.96
Thorstad Eva	avd.ingeniør, avd. 13	05.09.95 - 30.11.95
Tombre, Ingunn	stipendiat, avd. 18 forlengelse til	31.05.96
Tveraa, Torkild	stipendiat, avd. 18	01.04.95 - 31.03.99
Ødegaard, Frode	stipendiat, avd. 16 forlengelse til	31.12.98
Øyan, Hilde Stol	avd.ingeniør, avd. 12	01.09.95 - 31.03.96

NIKU

Eldal, Jens Christian	forsker, avd. 21	20.06.95 - 12.12.95
Nesheim, Olaug Hanna	stipendiat, avd. 22	01.05.95 - 01.05.98
Olsson, Anders	prosjektleder, avd. 22	22.05.95 - 01.06.96
Sampson, Bruce	fotograf, avd. 22 forlengelse til	31.12.95
Widgren, Mats	forsker, avd. 22	18.09.95 - 17.09.96

SLUTTET

Bakke, Øyvind	forsker, avd. 16	31.08.95
Berg, Aina	tegner, avd. 99	30.06.95
Baadvik, Tale	kontorassistent, avd. 22	31.08.95
Dalhaug, Laila	førstesekretær, avd. 18	28.02.95
Dæhli, Gunnel J.	konsulent, avd. 22	24.03.95
Every, Stephen	feltleder, avd. 22	30.05.95
Holt, Sarah Elisabeth	leder funnkontor, avd. 22	31.05.95
Jakobsen, Eli Beate	ingeniør, avd. 13	31.07.95
Rui, Liv Marit	førstekonsulent, avd. 22	31.07.95
Seldal, Arthur	ingeniør, avd. 13	31.07.95
Siikavuopio, Sten Ivar	avd.ingeniør, avd. 18	30.09.95
Skjelsvik, Elisabeth	forsker, avd. 22	31.03.95
Stegelvik, Espen Inge	praktikant, avd. 13	31.05.95
Steen, Harald	forsker, avd. 18	30.06.95

PERMISJON

Leinaas, Hans Petter	forsker, NINA, avd. 15 til	31.08.96
Meyer, Ronny	prosjektleder, NINA, avd. 16 til	31.12.95
Petersén, Anna Helena	prosjektleder, NIKU, avd. 22 til	31.08.96
Width, Bjørg	regnskapskonsulent, avd. 99 til	30.04.96

VI GRATULERER

Ian Fleming, NINA som fikk en datter 11. april
Arild Landa, NINA som fikk en datter 15. april
Arild Njåstad, NIKU som fikk en datter 29. juni
Anna Helena Petersén, NIKU som fikk en sønn 25. september
Morten Heim, NINA som fikk en sønn 4. oktober

Anne Elisabeth T. Winterthun, NIKU som fyllte 50 år 13. mai, Lars Petter Hansen, NINA som fyllte 50 år 11. juni og Jon Brønne, NIKU som fyllte 50 år 15. august.

Odd Gåsdal, NINA som disputerte for graden dr. scient 20. juni 1995

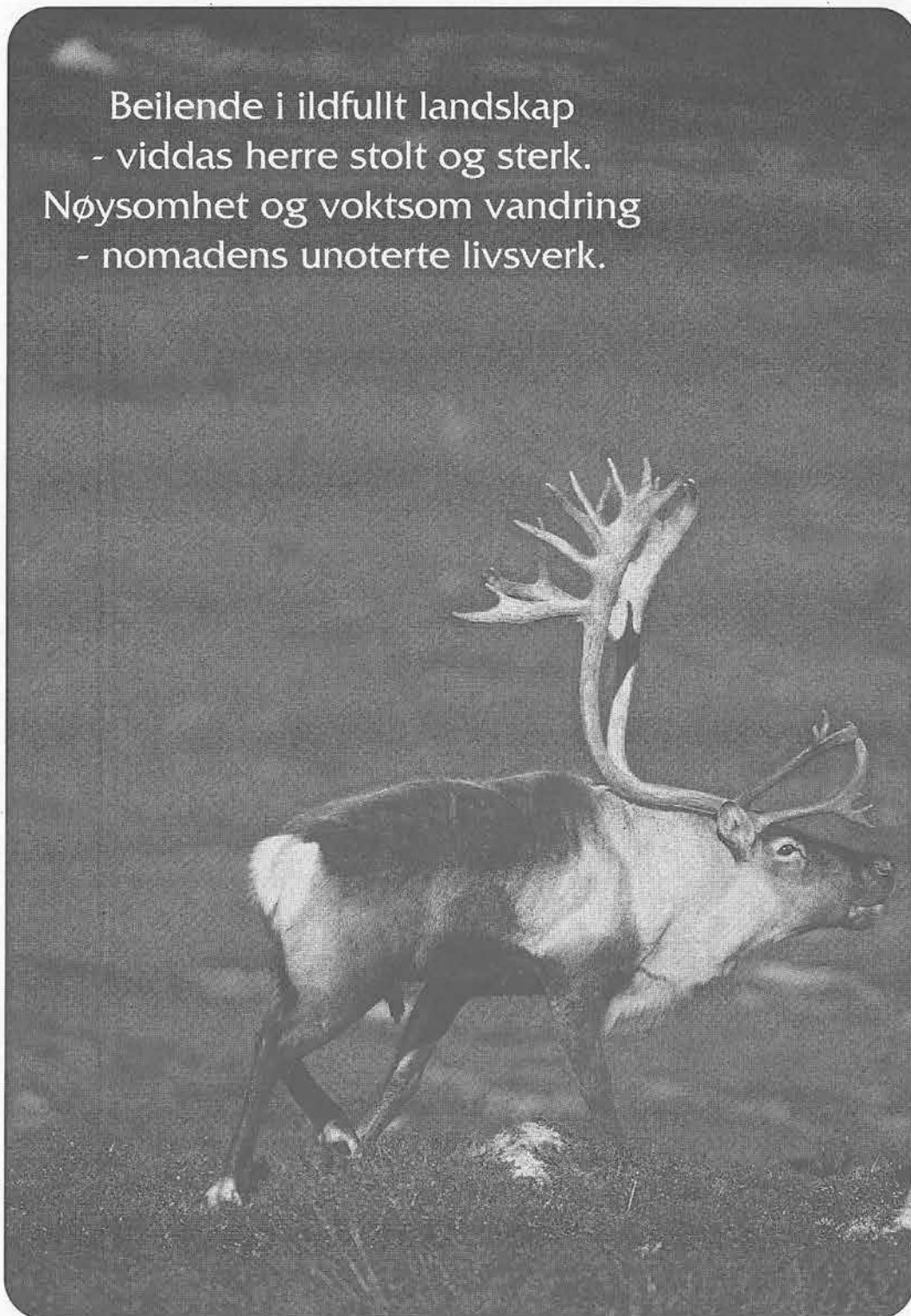
Laila Saksgård, Per Jordhøy, Syverin Lierhagen, Svein-Erik Sloreid, Bjørn Walseng og Jan Ove Gjershaug som alle har fått godkjent kompetanseopprykk til overingeniør

Returadresse:
NINA•NIKU,
Tungasletta 2
7005 Trondheim

Månedens bilde:

Beilende i ildfullt landskap
- viddas herre stolt og sterk.
Nøysomhet og voktsom vandring
- nomadens unoterte livsverk.

Tekst og foto: Per Jordhøy